

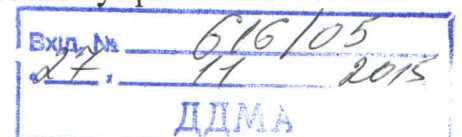
ВІДЗИВ
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Ляшка Ярослава Олександровича
«Збалансований розвиток галузей забезпечення життєдіяльності
населення в контексті формування соціально-орієнтованої
економіки України», яку представлено на здобуття
наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – Економіка та управління національним господарством

1. Актуальність, мета та задачі дослідження

Дисертаційна робота присвячена розв'язанню важливої наукової проблеми - розробці теоретичних та практичних засад управління галузями забезпечення життєдіяльності населення в контексті формування соціально-орієнтованої економіки.

Більшість існуючих наукових розробок у економічній царині забезпечення життєдіяльності населення в контексті формування соціально-орієнтованої економіки України відзначаються слабкою формалізацією методів та механізмів вирішення економічних завдань, недостатністю розробки динамічних економіко-математичних моделей управління діяльністю економічних об'єктів, відсутністю аналітичної складової систем управління, яка дозволяла б забезпечити збалансованість системи розвитку. Велике значення для вирішення нестандартних задач управління має системний підхід до аналізу та формування складових системи управління забезпеченням життєдіяльності соціуму. Це дає можливість отримати ефективний інструментарій для аналізу областей ризику функціонування національного господарства та прийняття рішень щодо підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності досліджуваних об'єктів. У зв'язку з цим робота Ляшка Ярослава Олександровича, що спрямована на формування ефективних механізмів управління збалансованим розвитком галузей забезпечення життєдіяльності населення, а також алгоритмів прийняття рішень щодо вибору сценаріїв формування соціально-орієнтованої економіки України, є актуальною та має важливе науково-теоретичне та практичне значення.

Дослідження проводилися в рамках науково-дослідних робіт Донецького університету економіки та права за темами «Стратегічне управління сталим



розвитком соціально-економічних систем регіону» (номер державної реєстрації 0106U011122, 2006–2010 рр.), у рамках якої запропоновано науково-методичний підхід до управління збалансованим розвитком системи забезпечення життєдіяльності населення на макро- і мезорівнях, «Регіональні аспекти формування ринкових мотиваційних механізмів» (номер державної реєстрації 0108U003206, 2008–2012 рр.), де визначено особливості функціонування системи управління забезпеченням життєдіяльності населення в умовах формування соціально-орієнтованої економіки.

Дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Донецького національного технічного університету в рамках наукової теми «Моделі та методи прийняття рішень в управлінні складними детермінованими і стохастичними системами» (номер державної реєстрації 0113U000640, 2013–2015 рр.), де розроблено комплекс моделей, заснованих на використанні тарифоорієнтованого підходу в процесі підготовки та прийняття управлінських рішень, а також комплекс авторських моделей динаміки витрат.

2. Наукова новизна результатів, що винесено на захист

У дисертаційній роботі автором отримано такі важливі наукові результати, що виносяться на захист.

Концепція автономного та збалансованого розвитку системи забезпечення життєдіяльності населення в соціально-економічній системі України, яка на відміну від наявних заснована на виділенні діяльності з тепло- і водозабезпечення в єдину самостійну систему, має специфічні особливості функціонування та розвитку, не властиві іншим галузям житлово-комунального господарства України, передбачає використання фінансових інструментів управління економічними дисбалансами, витратами, ціною, інвестиціями та інноваціями з метою мобілізації та інтеграції ресурсів в цілісний організаційний комплекс та дозволяє створити умови для підвищення якості життя населення як домінантної функції процесів соціалізації національної економіки.

Організаційно-економічний механізм комплексного управління збалансованим розвитком галузей забезпечення життєдіяльності населення на

мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях, що дозволяє сформувати комплексний підхід до управління розвитком системи забезпечення життєдіяльності населення, заснований на визначенні послідовності дій згідно з пріоритетністю факторів, які обмежують рівень збалансованості системи забезпечення життєдіяльності населення, і передбачає консолідацію механізмів впливу на економічні дисбаланси системи забезпечення життєдіяльності на всіх рівнях управління національною економікою та дає можливість підвищити ступінь детермінованості завдань із забезпечення збалансованого розвитку за рахунок формалізації управлінських рішень до рівня конкретних моделей та інструментів.

Теоретико-методологічний підхід до структурування системи суспільного виробництва шляхом врахування концепції ієрархії потреб, що, на відміну від існуючих, дозволяє структурувати сферу послуг не за результатами господарської діяльності, а за результатами задоволення потреб населення, класифікувати її як товар і як вид господарської діяльності за ознакою «виробництво-споживання» та обґрунтувати пріоритетну роль галузей забезпечення життєдіяльності населення в реалізації принципів соціально-орієнтованої спрямованості вітчизняної економіки.

Наукові складові формування стратегії економічної безпеки національної економіки на основі використання авторського підходу до структурування економічної безпеки з виділенням елемента безпеки життєзабезпечення та концепції соціально-економічної зумовленості демографічних процесів, реалізація якого дозволить формувати стратегію, спрямовану на інтенсивне відтворення людського капіталу за рахунок підвищення рівня та якості житлово-комунальних послуг шляхом скорочення масштабів економічних дисбалансів системи забезпечення життєдіяльності населення і забезпечить інноваційно-інвестиційний розвиток національної економіки.

Теоретичний підхід щодо визначення передумов збалансованого розвитку галузей житлово-комунального господарства, який, на відміну від інших, базується на використанні моделі причинно-наслідкових зв'язків економічних дисбалансів системи забезпечення життєдіяльності населення, що дозволяє

обґрунтувати взаємовплив та взаємозалежність існуючих дисбалансів та розробити комплекс корегувальних заходів, які здатні нівелювати їх вплив на стійкість національної економіки.

Розвинуто понятійно-категоріальний апарат, а саме надано авторське визначення дефініції «економічні дисбаланси системи забезпечення життєдіяльності населення» як диспропорції у структурі, тенденціях розвитку, економічних інтересах суб'єктів ринку, їх відносинах, механізмах взаємодії, якісних характеристиках власне системи на різних рівнях господарювання, які досягли критичних масштабів, різноманітних форм, за наявності яких система забезпечення життєдіяльності населення не спроможна здійснювати активні спроби з утримання рівноваги, комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених системних динамічних дисбалансів, які створюють проблемні ситуації на багатьох рівнях господарювання.

Положення державного регулювання фінансового забезпечення галузей забезпечення життєдіяльності населення, що передбачає цілеспрямоване підтримуюче переміщення фінансових ресурсів з високорентабельних сфер господарської діяльності в сферу забезпечення життєдіяльності населення з метою підвищення інвестиційних можливостей галузей за рахунок введення обов'язкового загальнодержавного збору з нефінансових та фінансових корпорацій, домашніх господарств та їх перерозподіл за допомогою Державного цільового інвестиційного фонду.

Система організаційно-інформаційного забезпечення механізму управління збалансованим розвитком галузей забезпечення життєдіяльності населення, який, на відміну від існуючого, заснований на виділенні функціонального і координуючого центрів управління таким розвитком у рамках організаційної структури відповідних галузей з використанням методу структуризації цілей, що забезпечує виконання вимог, комплексності, якості, прозорості, масштабованості, тиражованості, інтеграції та автоматизації, адаптивності системи, встановлення взаємозв'язків між основними елементами системи у процесі узгодження інтересів економічних агентів.

Система оцінки впливу рівня розвитку житлово-комунального господарства на рівень забезпечення потреб населення у послугах ЖКГ, підвищення добробуту та якості життя, яка базується на засадах використання показника «якості управління економічними дисбалансами», що визначається як відношення множини конструктивних керуючих впливів системи забезпечення життєдіяльності населення, спрямованих на усунення дисбалансів, та множини деструктивних факторів економічних дисбалансів системи забезпечення життєдіяльності населення.

Загалом отримані результати складають цілісне та завершене дослідження і вирішення нової актуальної наукової проблеми збалансованого розвитку галузей забезпечення життєдіяльності населення в контексті формування соціально-орієнтованої економіки країни.

3. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Наукові положення, основні результати і висновки, які містяться в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості та ймовірності, вони базуються на застосуванні системного аналізу, економіко-математичного моделювання та методів причинно-наслідкового аналізу і декомпозиції. Вірогідність отриманих результатів ґрунтується на теоретичному розробленні здобувачем досліджуваної проблеми, критичному узагальненні наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених та спеціальної наукової літератури з питань розвитку галузей забезпечення життєдіяльності населення.

В основу обґрунтування ряду напрямків досліджень покладено реальні дані. Правомірність основних висновків і практичних рекомендацій підтверджено проведеними експериментальними розрахунками.

Запропонований комплекс теоретичних основ, концептуальних засад і методологічних підходів до управління збалансованим розвитком галузей забезпечення життєдіяльності населення в умовах соціально-орієнтованої економіки, що реалізує концепцію автономного та збалансованого розвитку системи забезпечення життєдіяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища, є в значній мірі універсальним формалізованим інструментом

прийняття рішень і може бути використаний для управління національним господарством на мега-, макро-, мезо- та мікрорівні.

Основні результати дослідження пройшли наукову та практичну апробацію в Департаменті економіки Донецької обласної державної адміністрації (Довідка № 27/33-01 від 19.03.2015), Красноармійської міської ради (Довідка № 02/22-322 від 12.03.2015), Донецькій торговельно-промисловій палаті (Довідка № 1622 від 04.12.2014), КП «Красноармійськтепломережа» (довідка № 02 / 22-322 від 12.05.2015).

4. Аналіз публікацій та повноти відображення результатів в авторефераті

За темою дослідження автор має 32 публікації загальним обсягом 41,7 др. арк., з яких автору належить 40,2 др. арк., та які досить повно відображають зміст основних результатів дисертації. Положення дисертації пройшли апробацію на II Міжнародній науково-практичній конференції «Аналіз тенденцій та перспектив розвитку економіки, управління та права» (Донецьк, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії та практики» (Полтава, 2014 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональний розвиток – основа становлення Української держави: матеріали» (Донецьк, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток міжнародних економічних відносин на сучасному етапі» (Київ, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи економіки і управління» (Київ, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні підсумки 2013 року: проблеми, перспективи, ефективність» (Одеса, 2013 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні проблеми адаптації реального сектора в сучасних умовах» (Ялта, 2013 р.); II Міжнародній науково-практичній «Формування ефективних механізмів господарювання в умовах сучасної економіки» (Запоріжжя, 2012).

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Матеріал у дисертації викладено послідовно, логічно та науково обґрунтовано. Автореферат достатньо повно відображає зміст основних положень дисертації та її висновки. У авторефераті в повній мірі розкрито основні науково-практичні результати, отримані в процесі досліджень, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені ВАК України до докторських дисертацій. Дисертація складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел з 495 найменувань, 9 додатків на 81 сторінці. Роботу викладено на 408 сторінках машинописного тексту, матеріал дисертації ілюструють 42 рисунки і 26 таблиць.

Наукові здобутки кандидатської дисертації здобувача у матеріалах докторської роботи не використовувалися.

6. Зауваження щодо дисертаційної роботи

Незважаючи на загальний високий рівень дисертаційного дослідження, воно не позбавлене деяких недоліків та викликає певні зауваження.

1. На представленій дисертантом концептуальній схемі механізму збалансованого розвитку системи ЗЖН (рис. 3.10, стор. 227), неможливо виділити основні конструктивні елементи, які привнесено саме автором, тому доцільно було б деталізувати, які елементи механізму існували при традиційному підході, а які є науковим доробком власне здобувача.

Також слід було приділити більше уваги забезпеченню рівня взаємодії й узгодженості між складовими єдиного цілісного механізму управління збалансованим розвитком системи ЗЖН, а саме: механізмом інституціонального забезпечення та механізмом управління ЕДБ системи ЗЖН, механізмом оцінки факторів збалансованого розвитку системи ЗЖН та механізмом фінансового забезпечення і механізмом управління обмежувальними факторами.

2. На рис 3.11 (стор. 230) автором наведена модель процесу реалізації механізму управління збалансованим розвитком системи ОЖН, на якій запропоновано відповідні інструменти. Тут було б доречним використання також

інструментів експертного забезпечення, як вагомої компоненти системи управління соціально-економічним розвитком.

Суть результату. Удосконалено теоретико-методологічний підхід до структурування суспільного виробництва шляхом врахування концепції ієрархії потреб (стор. 61- 65).

Наукова новизна результату полягає у тому, що підхід ґрунтується на структуруванні сфери послуг не за результатами господарської діяльності, а за результатами задоволення потреб населення.

Доведеність результатів результату полягає у тому, що підхід дозволяє обґрунтувати пріоритетну роль галузей забезпечення життєдіяльності населення в реалізації принципів соціально-орієнтованої ринкової економіки. Реалізація зазначеного підходу в практиці регулювання національним господарством спрямована на пріоритетний розвиток галузей ЗЖН.

3. Особливий інтерес викликає удосконалений підхід до структурування суспільного виробництва шляхом врахування концепції ієрархії потреб, але залишається не з'ясованим його практичне застосування.

Суть результату. Удосконалено теоретичний підхід до формування стратегії економічної безпеки національної економіки (стор. 44-55).

Наукова новизна результату полягає у тому, що підхід ґрунтується на використанні авторського підходу до структурування економічної безпеки з виділенням елемента безпеки життєзабезпечення та концепції соціально-економічної зумовленості демографічних процесів

Доведеність результатів результату полягає у тому, що підхід дозволяє формувати стратегію, спрямовану на інтенсивне відтворення людського капіталу за рахунок підвищення рівня та якості життєдіяльності населення шляхом скорочення масштабів економічних дисбалансів системи забезпечення життєдіяльності населення і забезпечує інноваційно-інвестиційний розвиток національної економіки. Реалізація зазначеного підходу в практиці формування стратегії економічної безпеки спрямована на обмеження впливу економічних дисбалансів системи ЗЖН на демографічні процеси в країні.

4. Дискусійним, на наш погляд, є твердження, що скорочення масштабів економічних дисбалансів системи забезпечення життєдіяльності населення, може істотно впливати на інтенсивне відтворення людського капіталу. Цей постулат мав би знайти ґрунтовне теоретико-методичне підтвердження.

5. Розроблена та представлена автором «Модель визначення оптимальних ставок обов'язкового загальнодержавного збору на розвиток системи ОЖН для формування Державного цільового інвестиційного фонду» ґрунтується, як ми вважаємо, на гіпотетичному припущенні про ймовірний характер залежності рівня ухилення від сплати зборів різними категоріями суб'єктів господарювання від ставки таких зборів, що ґрунтується на експертних оцінках. В той же час, характер представлених автором кривих залежності ухилення від сплати зборів від ставки зборів в значній мірі розходиться із загальноприйнятою концепцією (крива Лафера), що ставить під сумнів вірність авторського підходу.

6. У авторській моделі «Управління збалансованим розвитком системи ОЖН» дисертантом заявлено реалізацію етапу «Прогнозування стану зовнішнього і внутрішнього середовища» у процесі управління всіма обмежуючими чинниками: витратами, ціною, інвестиціями, інноваціями. В той же час, виходячи з логіки взаємодії наочної області перерахованих обмежуючих чинників – системи ОЖН, представляється надлишковим дублювання етапу «Прогнозування стану зовнішнього і внутрішнього середовища» у процесі управління кожним з обмежуючих чинників.

7. Представлена автором «Комплексна імітаційна модель управління економічними дисбалансами системи з використанням інструментів різних рівнів управління системи ОЖН» містить в собі такий елемент, як «Збут». При цьому «Збут» входить в модель як константа. В той же час, автор вказує на еластичність попиту за ціною і розглядає різні варіації об'єму надання (збуту) послуг (Q^* , Q^{**} , Q^{***}) (стор. 284-291). У зв'язку з цим постає питання про доцільність представлення константи «Збут», як змінної комплексної імітаційної моделі управління економічними дисбалансами системи з використанням інструментів різних рівнів управління системи ОЖН.

8. На нашу думку дисертаційне дослідження тільки б виграло якби була представлена оцінка синергетичного ефекту від взаємодії всіх елементів комплексного механізму збалансованого розвитку системи ЗЖН при використанні синергетичного підходу до синтезу його елементів на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях національної економіки, хоча ми й розуміємо надвисоку складність здійснення такої оцінки.

7. Загальні висновки

Дисертація являє собою завершену наукову працю, в якій розв'язується важливе наукове питання розробки теоретичних та практичних засад управління галузями забезпечення життєдіяльності населення в контексті формування соціально-орієнтованої економіки України підприємствами в умовах ринкової економіки. Оформлення дисертації відповідає вимогам до докторських дисертацій, що встановлені ВАК України.

На підставі викладеного аналізу вважаємо, що подана до захисту дисертаційна робота «Збалансований розвиток галузей забезпечення життєдіяльності населення в контексті формування соціально-орієнтованої економіки України», відповідає вимогам нормативних документів ВАК України, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Дисертація відповідає спеціальності 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством, а її автор Ляшок Ярослав Олександрович заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,
директор Північно-Східного наукового
центру НАН і МОН України, м. Харків,
доктор економічних наук, професор



П.Т. Бубенко